

Landsbyens Rytme.

For dem, der var født og opvokset i Landsbyen og levede deres Tid der, formede Tilværelsen sig fra det ene Aar til det andet paa en ganske bestemt Maade. Hver Aarstid havde sit Arbejde, der skulde udføres, baade i Marken og i Gaarden. Naar Tiden kom, vidste man, hvad man skulde foretage sig. Om Foraaret skulde Jorden pløjes og harves, og Sæden lægges. Gårderne skulde bringes i Orden, og saa stod Kornet og groede og passede sig selv, medens meget andet Arbejde skulde udføres, indtil Høsten kom, og der gik Bud, at nu maatte man begynde at meje sit Korn i den eller den Bymark. Naar Kornet saa var bragt i Hus, kom Efteraaret med Efteraarsarbejdet og Vinteren med Tærskningen af Kornet, og næsten inden man var færdig dermed, var det igen Foraar, og man kunde begynde paa den samme Omgang.

Inde i Huset var der paa samme Maade Tider til at brygge, slagte, spinde, karte og meget andet. I Almanakken har man derfor fra gammel Tid en Slagtemaaned (November), ligesom man har en Sædemaaned (Oktober), en Høstmaaned (August) og en Faaremaaned (April). Vil man have et godt Overblik over Aarets Arbejde, faar man det ved at se paa et Billede, som er udført af Jens Bircherod for ca. halvtredie Hundrede Aar siden. Her ses alt, hvad der henhører til det egentlige Arbejde paa Landet hele Aaret rundt.

Saaledes har Arbejdet fordelt sig i Aarets Løb gennem lange Tider i en fast Orden, i en Rytme, som dannede den ydre Ramme om

Beboernes Liv.

Arbejdstiden strakte sig over den største Del af Døgnet, og Arbejdet var ofte strengt. Derfor trængte man ogsaa til for en Stund at lade det hvile, som det regelmæssigt skete om Søndagen eller ved de store Højtider med de mange Helligdage. Saa søgte gamle og unge til Kirken, for det var dengang en god gammel Skik, at naar Kirkeklokken ringede til Gudstjeneste, kunde man ikke blive hjemme, men maatte op og høre Guds Ord; det var lige saa nødvendigt som at arbejde de søgne Dage.

Men Kirkeklokkerne ringede ogsaa paa Hverdage og kaldte Folk til Kirken, naar der enten var Bryllup eller Begravelse. Da var næsten hele Landsbyen med. Det var en fast Regel eller snarere en Pligt for alle at følge den døde til hans eller hendes sidste Hvilested. Ved en saadan Lejlighed viste det sig, at de alle hørte sammen.

Til Bryllup kom de kørende fra hver Gaard og kørte sammen til og fra Kirken. I en større Landsby kunde det blive en lang Række, naar der desuden mødte flere udenbys Vogne med Brudgommens Familie og Bysbørn og Brudens udenbys Slægtninge. Og saa holdtes der Bryllupsgilde, to, tre eller flere Dage, medens alt ikke absolut nødvendigt Arbejde hvilede.

Om Julen holdtes der Julegilde og Julestue og festedes lige til Helligtrekonger. Man fejrede ikke alene Julefesten, men al den Munterhed og Livsglæde, som Ungdommen var i Besiddelse af, fik her Lejlighed til at udfolde sig en fjorten Dages Tid, hvorefter man med friske Kræfter igen kunde tage fat paa det daglige Arbejde.

Naar Byens Klokke ringede paa Stævnepladsen, eller Byhornet gjaldede Søndag Eftermiddag eller en Aften i Ugen, ilede alle Mændene til Stævnet, for nu var der et og andet af Byens fælles Anliggender, hvorom der skulde træffes Afgørelse. Fra meget gammel Tid har Bønderne her haft Bestemmelsesret over deres fælles Sager uden Indgreb udefra, en Ret, som bevarede fremdeles, efter at al politisk Indflydelse var gaaet tabt, og efter at Stavnssaandet havde fuldendt deres Umyndiggørelse paa alle andre Omraader. Paa Stævnet var der et Fristed, hvor Samfølelsen kunde næres og bevares, her var de Herrer i deres eget Hus, og her kunde den Selvfølelse, som de dog aldrig helt mistede, faa Lejlighed til at give sig til Kende.

Saaledes prægedes Livet i Landsbyen af en fast og bestemt Gang Aaret rundt, af en Rytme, der knyttede Beboerne sammen i et Fællesskab som ingen ustraffet kunde sætte sig udenfor. Fandt man sig til Rette der, saa man kunde gaa op i Byens Arbejde, tage Del i dens Fest og Glæde og sørge med de sørgende, saa omsluttede denne Rytme ens Liv fra først til sidst og gjorde Tilværelsen tryk for den enkelte.

Mange af Byens Beboere var beslægtet med hinanden og udgjorde een stor Familie. Der var Forskel paa Hartkornet, og nogle havde flere Penge paa Kistebunden end andre, derfor vaagedes der nøje over, at de villeste fik de første Pladser ved Byens Gilder, ligesom man ogsaa havde Plads i Kirken efter Hartkornets Størrelse. Men i Grunden var dog alle/lige, ens i Sæder og Skikke, ens i Tankegang og enige om at holde alt det ude, som hele Byen ikke kunde være fælles om.

Saaledes havde det været i Aarhundreder, og saaledes skulde det ogsaa vedblive at være, selv efter at nye Tider var brudt frem med nye Ideer, som havde Ret til at sprænge de gamle Rammer, der nu ofte kunde komme til at virke hæmmende paa Udviklingen. Derfor blev der mange Steder i den gamle Landsby set skævt til nye Mænd, der vilde gaa deres egne Veje, og nye Bevægelser, som brød med det gamle Fællesskab. Modsatningen kunde stige til udpræget Uvilje og ligefremt Had. Men her som allevegne har det vist sig, at Mennesker og Ideer, der bragte noget værdifuldt, var det i Længden ugørligt at holde nede. De gamle Modstandere eller deres Børn gled efterhaanden over i det nye, der fremtraadte med Livets Ret.

Bondekulturen.

Ligesom indenfor de andre Stander har der indenfor Bondestanden gennem Tiderne udviklet sig en Kultur og nedfældet sig en Arv fra de tidligere Slægter, saa man med Rette kan tale om en Bondekultur, som giver dem Styrke og Fasthed, der fremdeles vil kende sig ved den og ikke forsøge at pynte sig med fremmed Væsen.

"Bonden har i sin aarhundredgamle Dannelse, der vel er begrænset, men i Henseende til Sikkerheden kun finder sit Siderstykke i Adelen - i sit kraftige, billedrige, levende Sprog, i sit ved gammel Øvelse selskabelig krigsvante Væsen, en Styrke, imod hvilken al journalistisk, byråkratisk, akademisk eller seminaristisk Overlegenhed forgæves løber Storm." (Jakob Knudsen).

Sognets Folketal 1660.

Fra Tiden ved Enevældens Indførelse er der et Mandtal over samtlige kongelig Majestæts, Adelens og andres Tjenere i Nyborg Len, af hvilke den paabudne Hovedskat blev oppebaaret til Jul 1660. Hovedskatten eller Kopskatten blev opkrævet med 8 Skilling af hver Person blandt Bønderne, og her haves for første Gang en fuldstændig Fortegnelse over alle Personer i Sognet, baade Voksne og Børn, dog maaske med Undtagelse af fattige og Tiggere, der ikke kunde svare Skat, og med Undtagelse af de faa Personer, der opholdt sig paa Gelskov, for hvilke Antallet ikke kan opgives. Paa Gelskov var der ingen Hersksb, da Herremanden, Kaj Lykke, boede paa Brahe-Trolleborg, men her har næppe været andre end en Ladefoged og nogle faa Karle og Piger. Men for Bondebefolkningen iøvrigt ser Mandtallet saaledes ud. (Matrikelnumrene 1688 er tilsatte):

" Hillerslev.

I.	Hans Olsen	4
X.	Jens Hansen	2
IV.	Rasmus Michelsen	3
III.	Niels Laursen	4
	Bertel Bjørnsen	2
IX	Rasmus Christensen	2
	Erik Skræder	2
VIII.	Christen Pedersen	3
XIV	Jørgen Sørensen	2
	Lars Blach	2
XII	Hans Nielsen	3
XI	Rasmus Bunde	3
XIII	Hans Stær	4
VII	Mads Nielsen	2
II	Søren Jyde	2
VI	Albrecht Pedersen	4
V	Jørgen Mogensen	<u>4</u>
		48

Gelskovs Mølle

Jens Møllers Enke 5

Gelskov

Peder Jørgensen	2	
Mads Lind	<u>2</u>	
	4	ialt 9

Højrup

II.	Rasmus Pedersen	7
VI.	Knud Jensen	8
V.	Claus Hansen	5
III.	Jacob Rasmussen	4
I.	Mads Jensen	4
IV.	Hans Ibsen	5
	Henrik Skomager.	4
VII.	Palle Christensen	<u>9</u>
		46

Nybølle

I.	Hans Michelsen	6
II.	Niels Knudsen	6
IV.	Hans Christoffersen.	5
	Mette Nørregaards	2
	Jens Michelsen	2
	Poul Smed	2
V.	Anders Gregersen.	6
XI.	Niels Nielsen	2
	Jørgen Falkersen	4
XII.	Hans Laursen	3
VII.	Peder Albrechtsen.	2
X.	Jens Rasmussen	3
VIII.	Anders Ibsen	2
	Claus Alsing	4
XIII.	Hans Jørgensen.	4
	Anders Møller	3
IX	Jens Skomager	3
XIV	Jørgen Jyde	5
VI	Hans Madsen	4
III.	Rasmus Ibsen	8
Nybølle-	Ditlev Jensen	9
gaard.		

Sallinge.

Hus I.	Gregers Pedersen	5
	Hans Laursens Enke	3
I.	Niels Albrechtsen	9
VIII.	Henrik Wrangel	11
	Hans Madsen	7
L I.	Jørgen Rasmussen	6
II.	Anders Knudsen	5
	i Skomager Huset	3
	Thomas Rasmussen	2
XVII	Peder Tønnesen	2
	Rasmus Rasmussen	3
	Jep Jørgensen	2
XVI.	Lars Jørgensen	2
XI.	Lars Pedersen	3
VII.	Anders Mortensen	5
	Jørgen Nielsen	5
	Lars Pedersen	2
VI.	Mads Pedersen	2
XIII.	Mads Laursen	5
	Anders Christoffersen	1
XII.	Rasmus Jørgensen	8
IV.	Jørgen Hansen	4
V.	Lars Tønnesen	3
X.	Rasmus Knudsen	5
XIV.	Anders Jørgensen	2
III.	Peder Laursen	2
	Peder Rasmussen	2
	Bertel Pedersen	4
L III	Lars Olsen	4
L II.	Jørgen Jensen	3
	Heiden Møller	6

126

Summa udi Hillerslev Sogn 319 (314) Personer & 8 Sk. er
39 Daler 3. $\frac{1}{2}$ Mk.(?) . "

182

Listen synes ikke at tyde paa nogen større Børneflokk noget Steds. Der fødtes sikkert nok mange Børn i enkelte Familier, men paa den anden Side var Børnedødeligheden ogsaa stor.

Tallet er meget lavt for et saa stort Omraade som Hillerslev Sogn, og der kan vel regnes med, at der paa dette Tidspunkt har været nogen Tilbagegang. Men iøvrigt gælder sikkert ogsaa her det samme som for hele Landet, at Befolkningstallet, bortset fra nogle Svingninger, væsentlig har været det samme i Tiden fra 1200 til henimod 1800. 1769 er Sognets Folketal opgjort til 650, 1787 til 714 og 1801 til 749.